

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Stephani Thevpoli Bened. F. Patric. Veneti,
Academicarum Contemplationum Lib. X**

Piccolomini, Francesco

[Basel], 1590

VD16 ZV 12463

Liber Quintvs. De Anima Mvndi, Et Sphaerarum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12918

STEPHANI THEVPOLI,
 BENEDICTI F. PATRITII VENETI,
 ACADEMICARVM
 Contemplationum,
 LIBER QVINTVS.
 DE ANIMA MVNDI, ET
 Sphærarum.

Mundum esse animatum.

CAP. I.

Nil in corpore est pretiosum, nil illustre, & præclarum sine vita; nec vita vlla, sine anima cõsistere valet. Cùm itaque vniuersi corpus, omnium consensu, sit præstantissimum; iure merito anima præditum iudicari debet; & ea quidem præstantissima. Plurima conspiciuntur corpora, quæ cùm sint vniuersi particulæ satis obscuræ, & viles; attamen sunt anima præditæ: quare insipientis est putare mundum, quod est corpus absolutissimum, & vniuersum, anima carere. Plurima in mundo

mundo apparent opera vitalia; omnes eius partes dicuntur plenæ animæ: est itaque mundus anima, & ea quidem præclarissima decoratus. Nec secus profectò sese habere potest: nam quomodo vniuersum continenter ex se in orbē cieretur, nisi in eo anima reperiretur, quæ motus eius esset principium? Quomodo differentiæ positionis, & præsertim dextrum, & sinistrum, ei conuenirent, si anima careret? Quomodo propria clauderetur figura, nisi à præcipua aliqua, sibi que propria anima terminaretur? Ac demum, qua ratione homo diceretur mundus paruus; præsertim, quia in eo anima dominatur, cuncta mouet, & rectè disponit; nisi etiam in magno vna anima, vnaque vita, cuncta ligans, & disponens inueniretur? Prætereà, cùm mundus sit vnus; cùm mirus in eo, ac in eius partibus appareat consensus; cùm omnia in eo accuratissimè perficiantur, quæ per opificis prouidentiam disponuntur; & hæc sine communi anima seruari non possint; iurè anima mundi concedenda est. Proptereà rectè Stoici mundi animam posuerunt: errarunt tamen, quia nil supra corpus excogitantes, animam quoque esse corpus existimarunt. Rectiùs Plato post Deū, & Mentem, Animam mundi reperiri asseruit, à Mente, & Deo distinctam; & vsque ad eam, diuinitatis conditionem descendere censuit, vt in epist. asseruit. Proptereà etiam rectè in Philebo dixit; Mundi corpus animam habere

necesse est, cum contineat ea, quæ nostrum continet corpus, & præstantiora. Proclus etiã in Timæum asseruit; Opifex omnium, componens vniuersum hoc, animans esse voluit; anima, & intellectu præditum: nam pulchrius existimabat esse animatum quodcũque, quàm inanimatum; intellectuque præditum, non intelligente. Diuinus Iamblicus in lib. de Mysteriis affirmavit Mundum esse animal; in quo partes, quamuis loco distantes, tamen propter naturam vnã inuicem ad se feruntur. Hanc mundi animam eleganter simul, & doctè Platonius Poeta descripsit inueniens:

*Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agit at molem, & magno se corpore miscet.*

An Mundi Anima distinguatur à DEO.

CAP. II.

Conuenerunt profectò illustriores Philosophi in statuendo mundo animato. Verùm quænam sit hæc mundi anima, & quomodo se habeat ad Deum, nõ eodem modo explicarunt. Nam, vt cæteros præteream, Arist. animam Mundi minime seiunxit à Deo: ipse enim in octauo Physic. & in 12. Metaphys. Deum statuit motorem primum: illum in 8. Phys. 84. in 12. Metaph. 43. nuncupauit motorem totius, quatenus ab eo pèdet motus diurnus, qui per vniuersũ diffunditur; nec vnquam in cœlo, vel in vniuerso,
com.

communem aliam vitam reperiri indicauit præter eam, quæ à Deo effunditur. Hinc constat errasse eos, qui putarunt Arist. animam mundi à Deo distinctam posuisse, & solum in verbis esse litem inter Arist. & Platonem; falluntur, inquam, manifestissimè. Quoniam si conceditur cum Arist. anima mundi, ea profectò non pendet à materia; alioquin non esset æterna: si à materia non pendet, necessariò est intelligentia aliqua; quoniam apud Arist. forma non pendens à materia, est verè, & absolutè intelligibile; omne tale est intelligentia, vt dicitur in 3. de anima 16. non enim animam à materia seiunctam distinguit ab intelligentia: si itaque anima vniuersi non pendet ab vniuerso, erit intelligentia vniuersi; huiusmodi autem communis intelligentia, ex opinione Arist. est solus Deus. Pariter Strato, & Chrysippus, vitam per vniuersum effusam dari consentunt; sed eam esse Deum affirmant: cuius sententiæ videtur fuisse Poeta, dum ita cecinit:

*Deum nanq; ire per omnes
Terrasq; tractusq; Maris, Cælumq; profundum.
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemq; sibi tennes nascentem arcessere vitas.
Sic Iouis omnia plena.*

Ac, vt dicebat Seneca, Deus est, quodcunque vides, & quod non vides. Ex aduerso Plato asserens dari animam mundi, cœsuit eam à Mente, & à Deo esse distinctam; mētis tamen summopere esse compotem. Aliam enim Plato A.

animæ, aliam Mentis, & Dei conditionem esse nouit. Anima seipsam mouet, cum corpore iungitur; est pars constituti ex ea, & corpore; est creata; & ex eodẽ cratere educta, ex quo mox animæ hominum prodierunt; quæ nec Mentis, nec Deo nata sunt conuenire. Colligamus itaque dari animam mundi: addamus, eam à Deo esse distinctam. Vt verò appareat, quomodo ad reliquas animas se habeat; dicamus & animæ mundi, & hominũ eandem esse ideam; & propterea ex eodem cratere dicuntur eductæ; crater enim, vt dictum est in præcedentibus, denotat vitæ rationalis ideam. Dicamus insuper, animam mundi esse primam illius ideæ participationem: hinc cæteræ animæ dicuntur ortæ ex reliquiis præcedētis commixtionis: nam sola puritate, & impuritate ab anima mundi distinguuntur. In hac significatione est vera sententia Plotini; qui dixit, animas in sua vnitate, & radice conuenire; conueniunt enim in sua idea.

Qualis sit Anima mundi.

CAP. III.

MT mundus est animans præstantissimum, vt eius corpus omni corporis perfectione est cumulativè præditum; ita eius anima, non humilis, sed præstantissima censeretur debet. Cùm verò præstantissima sit, maximè debet esse cū mente complicata, à qua omnis animæ rectitudo duci.

ducitur: non autem maximè cum mente complicaretur, nisi esset ratio pura, non permixta cum secundis vitis, non extra se progrediens, non declinans ad corpora. Est itaque anima mundi pura ratio, in se manens; ita se habens ad corpora, vt corpora sint eius, non autem ipsa corporum. Et quoniam omnis anima est vbique tota, ideo etiam anima mundi meat per omnia, & vbique tota seruatur; ac vbique apparent opera illi parti mundi conuenientia; nam in cœlo cœlestia, in terris terrena refulgent; præsertim tamen à Platone dicitur in medio collocata, vt appareat eam æquè diffundi per omnia, & non magis ab vna, quàm ab alia parte distare. Per hanc mundi animam singulæ mundi partes viuunt: non enim rationi est consentaneum, vt in paruis animalibus viuant partes omnes; in magno autem, & præstantissimo non viuant omnes. Nec propterea putandum est, cæterorum animas esse portiones animæ mundi; iam enim hæc sententia reiecta est in præcedentibus; sed est asserendum, vniuerso, & eius partibus, vt partes sunt vniuersi, vnam conuenire animam; ratione verò propria, conuenire gradibus animalium animas distinctas. Non desunt ex Platoniceis, qui animam mundi esse eandem cum anima firmamenti existimarunt; & propterea ab ea asserunt prouenire motum diurnum, qui totius vniuersi quodammodo est: quam opinionem quamuis ceseam

probabilem, probabiliorem tamen iudico alteram, quòd ab ea distinguatur; vt Ficinus, & multi ex Platonis existimarunt. Hanc de anima mundi sententiam fortasse ex illis verbis Geneseos Plato desumpsit, dum dicitur; Et spiritus Domini ferebatur super aquas: nam aquæ apud Ægyptios materiam denotabant, spiritus verò animá. Propterea Plotinus mundi animam dixit esse animam primæ materiæ; quæ eadem est in cælo, & in orbe mortali. Sed Plato distinguens Dei spiritum, siue animam mundi à Deo, à recta verborum Moyfis significatione recessit. Vt verò clariùs appareat, quomodo hæc anima ad mundum se habeat, & quomodo per eam mūdus viuat: cum Proclo præstantissimo Platonis interprete dicamus, vniuersum triplici vita esse donatū; corporea, animaria, intelligente. Vt enim ab hominis anima manat vita quædam, quasi idolum, & imago eius, quæ per corporis partes diffunditur; ita à mundi anima in mundi partes vitam manare censendum est. Et inde euenit vt triplicem illam in mundo vitam considerare valeamus: datur enim vita ei conueniens, ratione participationis mentis ab anima; datur vita animæ propria; & demum vita effusa per corpus. Vita prima, quæ intelligens est, indiuidua est penitus, in æuo manens, sempiternaque existens, immobilis, ac simul omnem intelligibilem naturam comprehendens: Vita postrema effusa per corpus, diuidua est, cum

tem.

tempore, & motu maximè complicata; ita tamen est cum corpore permixta, vt vndique commeare dicatur: Vita animaria media est: circumuolat enim, ambitq; corporis molem, extra existens, & conditionibus extremorum medio modo participat. Hâc mundi animam denotauit Plato in Phędro, inquit: Magnus utique Dux in cœlo Iupiter, citâs alatum currum, primus incedit, exornans cuncta, prouideq; disponens: Hûc sequitur Deorum, Dæmonumq; exercitus, per vndecim partes ordinatus, &c. & in Philebo inquit: Ergo in Iouis ipsius natura regiam animam, regiamque mentem inesse propter vim causæ confiteberis, &c. Eadem mundi anima à Platone, in io. de R. P. Neccsitas, vel potiùs Dea neccsitudinis nuncupatur: quia inuiolatas seruat leges, sibi per Dei prouidentiam præscriptas: à Plotino nonnunquam nomine Veneris denotatur: ab Apuleio nuncupatur fons animarum, at profectò minùs rectè: non enim ea propriè est fons animarum, sed potiùs prima ideæ animæ participatio.

De Fato.

CAP. IIII.

Duo sunt præcipua opera animæ mundi, contemplatio, & mûdi administratio: propterea, Iani instar, duplici facie dicitur donata: superna vna, altera inferna: quæ duæ facies inter se comparatæ, ita se habent: vt sup̄ra iungatur

cum mente, infera conuertatur ad corpus; supra dirigatur à mente, infera dirigat corpora; supra concipiat, rationesque recipiat, infera pariat; supra indiuiduè & simul operetur, infera cum successione & tempore; supra degat in æuo, infera in tempore. Et quoniam Anima mundi proximè succedit Menti, à qua prouidentia leges recipit, cui prouidentia succedit Fatum; ideo in anima mundi fatum obtinet principem sui sedem. Fatum ducit ortu à Prouidentia, desinit in Naturam: Prouidentia pertinet ad mentem, Natura ad corpora, Fatum inter vtramque medians propriè ad animam mundi pertinet. De Fato varia fuerunt Philosophorum sententiæ: ego tamen cum Platone assero, Fatum esse immutabilem in anima mundi rerum mobilium dispositionem; & propterea frequenter ea anima nuncupatur Dea necessitatis. Pro cuius clariori explicatione considerandum est, in Mundo quatuor inueniri subordinatos ordines, qui omnes nomine legum merentur honestari: primus est ordo Prouidentia, secundus Fati, tertius Naturæ, quartus Prudentia: Ex quibus ordinibus confurgunt primò leges Prouidentia, mox leges Fati, sequuntur leges Naturæ, postremæ demum sunt leges humanæ prudentia; quæ potiùs sunt vimbæ, quàm verè leges; quæ eatenus firmæ, & recte sunt, quatenus cum præcedentibus conformantur. Ex quo constat veros, præcipuosque legum indagatores,

res, non esse eos, qui quarto legum ordini nant operam; quamuis illi soli se tales prædicent, ac profiteantur; sed eos, qui præcedentibus incumbunt, & ad eos conuertuntur. Constat insuper, neminem posse exactè intelligere leges postremas, nisi cognoscat & primas, à quibus cõuenienti ordine ducuntur. Et quoniam primæ à Philosophis cõspiciuntur; propterea rectè dixit Plato, tunc solùm vrbes fore beatas, dum Philosophi regnabunt; ipsi enim ex primis principiis rectas valent deducere leges, & ex viuis fontibus aquas humanæ vitæ nutrices valent haurire. Fatum itaque præfertim in anima mundi, sedem habet. Et quoniam animæ mundi, tanquam duci, subordinantur animæ sphærarum, cœli, elemētorum, & hominis; ideo mox fatum in hac vniuersa caussarum subordinatione collocatum esse dicitur, & nūcupatur ordo, & nexus caussarum supra naturam positarum.

An Plato, & Arist. de Fato conueniant, & an omnia Fato fiant.

CAP. V.

Sferunt nonnulli Aristotelem de fato idem cum Platone sentire, sed summo perè falluntur. Ponit Plato fatum medium inter Prouidentiam, & Naturá: fundamentū suæ sententiæ est; quoniã inter menté, & formá in materia extensam, mediam posuit animam rationalé à materia non pendentem; qualem esse dixit animam mūdi,

sphærarum, Dæmonum, & hominis. Aristoteles hoc medium non posuit; sed omnem formam à materia pendètem, dixit esse naturam; non pendentem verò à materia, mentem, & propriè intelligibile nuncupavit: Propterea fatum in idem venire censuit cum natura; & ab ea, sola ratione distingui. Natura enim futura respicit; fatum præcedentia: dicitur natura, vt intrinsecùs rem constituit; & est initium operationum, & motus eius: nuncupatur fatum, vt id per diuinam prouidentiam est constitutum, ab ea dirigitur; & à primo principio quasi mandatum, & ordinatum est. Propterea fatum significat ordinem, & nexum cù antecedentibus causis; natura verò minimè. Natura itaque, & fatum, re sunt idem, & sola ratione distinguuntur. Hinc euenit, quòd Aristoteles de fato mentionem fecit; de eo tamen, quid sit, non differuit: quoniam explicato ordine diuinæ prouidentia in 12. Metaphysicor: explicataq; natura, sunt explicata omnia pertinentia ad fatum. Quòd autem re idem sit cù Natura, nobis manifestauit in quinto Physic: cont. 57. inquit: Sunt igitur & generationes quædam violentæ, & non fato determinatæ; quibus contrariæ sunt eæ, quæ secundùm naturam, &c. Manifestat his verbis Aristoteles, non esse secundùm naturam, & non esse fato, in idem venire: quare pari ratione fato, & natura fieri, re idem sunt; vt rectè Alexander in libro de Fato explicauit. Patet itaque, re vera eos dissen-

dissentire. Sed duo occurrunt consideratione digna: Vnum est, an omnia, quæ fiunt, fato fiant: Alterum, an quæ fiunt fato, fiant necessariò. De primo agens, apparet ex sententia Platonis, omnia fato fieri; quoniam ex eius opinione, nil subterfugit Diuinam prouidentiam, vt in proprio loco apparuit: omnia itaque cum Diuina prouidètia fiunt; & quæ ita fiunt, fato fiunt: omnia itaque fato fieri, censendum est. Præterea, omnia pendent ex præcipuarum caussarum ordine: & quæ ex huiusmodi iuncta caussarum serie proficiunt, fato fiunt: quare omnia fiunt fato. Ad hoc resolutè dico, ferè omnia in vniuerso fieri fato: quòd autem absolutè omnia ita fiant, minimè verum esse. Fieri ferè omnia fato, ex eo constat: quoniam si consideramus pertinentia ad cælum, pertinentia ad communem ordinem rerum; hæc semper eodem modo legibus fati seruantur, & fiunt: ideo omnia fato, diuinaque prouidentia fieri, censendū est. Insuper, si conuertimur ad ea, quæ apud nos fiunt, ferè omnia per naturam fieri conspiciamus; facta autem per naturam, etiam fato dicuntur esse genita, cum natura fato subordinetur. Demum, si ad humanas actiones conuertimur, in eis magnam vim habere cognoscimus propensionem naturæ, per quam plurima ab homine fieri manifestissimè iudicamus. Iure itaque asserui, ferè omnia in vniuerso fieri fato: non tamen omnia absolutè dicuntur fato fieri. Primò, quia non-

M

nulla violentia, & præter naturam fiunt, vt de interitu frequenter euenit; quod Virg. loquens de morte Didonis manifestauit, inquit:

Sed quia nec fato, merita nec morte peribat.

Insuper multæ, ex humanis actionibus fato non fiunt; sed contra naturæ propensionem, & liberè ab homine proficiscuntur. Propterea iure dictum est, nonnulla fato non fieri. Sed hoc dignum est consideratione, quòd quamuis hæc, quæ dixi non fieri fato, re vera proximè fato non fiant; attamen modo quodam subiiciuntur fato, & ad fatum rediguntur. Ratio est; quoniam hæc omnia pendent, vel ex hominis libertate, vel ex contingentia, & impotentia materiæ: at quòd talis sit conditio hominis, & primæ materiæ; ex fato, & prouidentia pendet: ideo cum hæc proximè non dicantur fieri fato; remotè tamen, & ratione suæ communis conditionis, sub fato collocantur: & quamuis respectu vnius, vt puta inclinationis corporis, non fiant fato; tamen fiunt fato respectu alterius. Quam distinctionem cum non considerauerit Pöponatius, manifestissimè est hallucinatus: ex eo enim, quòd ratione communis conditionis principiorum, quæ ex serie fati, & prouidentia pendet, cuncta dicuntur subiici modo aliquo fato; colligebat absolute, & penitus fieri fato: adeò, vt etiã ineuitaliter fierent. Ad rationes, quib. ostēdebat omnia fieri fato, facile est respōdere. Ad primã, dū dicitur nil subterfugere diuinã prouidentia,

respon-

respōdeo, id posse intelligi dupliciter: primò, quā absolutè p̄ diuinā, p̄ uidentia constitutū sit, ut res ita fiat: & hoc non est dicendū: nā inquit Plato in Timæo, opificē ostendisse animis vniuersi naturam, legesq; fatales edixisse, ut mox culpa eligētis esset. Altero modo intelligi potest, omnia esse sub diuina prouidentia: quatenus omnia, vel ita fieri per eā statuitur, vel ita fieri permittitur: & in hac significatione, nil eā subterfugit. Demum nil eam subterfugit, ratione initiorum contingentia; quæ per diuinam prouidentiam constituta, & ordinata esse dicuntur. Ad alteram rationem, dum dicebatur omnia pendere ex serie, & ordine causarum, solutio patet ex dictis: omnia enim ex eis pendent; vel ratione constitutionis principiorum contingentia, sunt enim contingentia principia per diuinam prouidentiam ordinata; vel ratione permissionis, ut dictum est. Hac de re Aristoteles non dissentit à Platone; nam pariter Aristoteles ferè omnia per naturam fieri affirmat: non tamen omnia, sed nonnulla asserit fieri non fato, ut in quinto Physic. 57. pariter nonnulla liberè ab homine fieri, ut in libris de Moribus manifestauit.

An quæ fiunt fato, fiant necessariò.

CAP. VI.

Atum frequenter à Platone cum necessitate esse coniunctum manifestatur. Nam mūdi anima, ad quam præfertim pertinet fatum, nuncupatur

Dea necessitatis: insuper in 12. de Legibus, decreta fati lignis ad ignem contortis dicuntur similia, vt indicetur secùs disponi non posse: fufus quoque Deæ necessitatis dicitur ex adamante constare, vt id ipsum manifestetur; & iurè quidē, nam fatum dicitur, quasi Dei mandatum, & ineuitabile aliquid: propterea Homerus in 6. Iliad. cecinit:

*Non est, qui fixas Parcarum auertere leges
Effugere aut possit.*

Et Seneca in Tragœd.

Primusq; dies dedit extremum.

Et Manilius in 4. Astrologicorum.

*Fata regunt orbem, certa sunt omnia lege,
Longaq; per certos signantur tempora cursus,
Nascentes morimur, finisq; ab origine pendet.*

Huiusmodi sententiis referti sunt libri poetarum. Videtur itaque dicendum, fatum inferre rebus necessitatē; & iure profectò: quid enim primis causis obsistere, ordiniq; prouidentiae aduersari valet? Sic natura in suo operandi modo necessitatem quandam dicitur habere coniunctam. Profectò nedum lumine veritatis illustrati, verùm etiam sententiæ Platonis addicti, asserere debemus, nequam omnia necessariò fieri; nec etiam quæ fato fiunt, semper necessitatem includere. Diuina enim prouidentia, & fato cõstitutum est, ne vniuersum aliquo suæ integritatis gradu esset destitutum, vt in eo principia contingentiae inueniantur: quæ duo sunt: vnum, huma-
na

na libertas; alterū, materiæ indifferentia: primum est principium magis efficiens; alterum verò solūm recipiens, & patiens. Et propterea, quamuis ratione sui communis sit aliquid necessarium; quia est necesse pro mundi plenitudine, vt in eo contingentia inueniantur: at tamen respiciendo ad singula, quæ efficiuntur, multa eorum necessitate carent. Propterea rectè Ptolemæus in quadripartito asseruit, effecta à Deo in cœlestia, & à cœlestibus inter se, indissolubili quadam serie proficisci; sed à cœlestibus in inferiora non semper ineuitabiliter, & ordine cœlitus inchoato produci; permutari enim & impediri posse, tū naturis inferioribus aliquando repugnantibus, tum arte simul, atque consilio. Sic itaque non omnia necessariò eueniunt, vt perperam existimarūt Stoici; sed in rebus locum habet cōtingentia: tum quia non omnia fiunt fato, vt patuit: tum insuper, quia nonnulla eorum, quæ fiunt fato, potuissent impediri, & secūs fieri; vt nonnulla Naturæ, hominisque opera. Propterea rectè enunciauit Plato in 10. de R.P. virtutem esse immobilem, & liberam; eligentis esse culpam; Deum verò esse extra culpam. Hinc quoque anima, ex Platonis sententia, & supra fatum, & in fato, & sub fato consideratur. Supra fatum est, vt erecta supra se, cum mente cōiungitur: In fato est, vt in se considerata, menti subiicitur, & fatalis ordinis est fundamentum: Demum anima est sub fato, quatenus aliqua ex

parte subiicitur corpori, & insequitur propensiones à corporis temperamento prodeuntes. Insuper, admirabilius est, quòd nedum hominis anima, verùm quoque ea brutorum, valet nonnunquam subterfugere fatum; vt rectè etiam Simpl. in Epictetum considerauit: veluti, dum animalia fera, studio, & disciplina, mitescunt; domantur equi; lupi redduntur cures; quæ animalia ita constituta, non insequuntur naturalem suam propensionem; & propterea hæc non fato operantur, sed arte quadam, & disciplina. Quòd si id conuenit feris; longè magis conueniet homini, qui magis est disciplinabilis. Hæc tamen est differentia inter hominem, & feras; quia homo virtute propria, & munere suæ rationis id efficit; feræ autem id faciunt per curam ab homine adhibitam: veluti etiam, dum plantæ ex syluestribus redduntur domesticæ; id sola hominis cura, arte, & diligentia perficitur. Ad rationes, quibus ostendebatur omnia, quæ fato fiunt, necessariò fieri, non est difficilè respondere. Nam anima mundi nuncupatur Dea necessitatis; non quia singula ab ea pendentia, necessaria sint; sed quoniam operatur vbiq; eodem modo, cum quadam naturæ necessitate, sibi à superno principio iniuncta: Insuper, quoniam omnia in suo conuenienti ordine à suo officio constituto conseruat; neq; permittit quicquam leges illius adeò transgredi, quin mox regrediatur in leges; & ea transgressio, in exiguis

guis est particulis, non in toto: immò ea transgressio in illis particulis, est cum conseruatione ordinis: quoniam ex propria natura, & cõditione sunt tales, vt secùs se habere possint. Sic fati decreta sunt similia lignis ad igne conortis, & fusus ex adamante cõstat: ac demum feruatur ordo, & lex à Deo imposta: quia, vel proxime, vel remotè omnia subiiciuntur fato, & relabuntur in fatum. Quæ autem à Poetis dicuntur, non omni ex parte approbanda sunt; sed quatenus veritati, & rationi sunt consentanea: Ideo Plato in sua R.P. ex dictis Poetarum, nonnulla approbanda, alia penitus reicienda ostendit. Qua de re Arist. à Platone non dissentiens, in rebus contingentiam concedit.

De Parcis.

CAP. VII.

ANima mundi, quæ Dea necessitatis nuncupata est, etiam conuenienti metaphora, mater humanarum conditionum, humanarumq; sortium dicta est; & iure quidem: nam ab ea, per conuenientia media sortes mundanæ in exitum perducuntur. Siceius tres numerantur filia ex Demogorgone natæ, quæ vulgò Parcæ nuncupantur. Dicuntur Parcæ, vel à contrario sensu, quia nemini parcant, vt est communis sententia; vel potiùs, vt ego censeo, quia cum nemo sit sua sorte contentus, Parcæ, hoc est Aua-

ræ ab omnibus iudicantur. Accommodatissima profectò est metaphora, qua vsi sunt prisci, cum Poetæ, tum Sapientes: dum tres animæ mundi filias, finxerunt esse tres fœminas nentes, & ex stamine fila ducentes. Nam mater est anima mundi; filia sunt tres eius animæ vires, rerum fatalium ordinem absoluentes: Mater cœlum reuoluit genibus, hoc est mira facilitate, & infima facultate motui accommodata: cum interim vis eius superna, vnâ cum mente circa diuina versetur. Fusus, quo stamina nent filia, ex adamante conflatus: si ad externam fusi imaginem respicimus, est mundi axis, centro, polisque munitus: si rei conditionem consideramus, est natura per corpora diffusa, cuius instrumento anima mundi cuncta ad exitum perducit. Vertigium fusi, à Platone constare dicitur ex adamante, aliisque materiis: nam vertigium est cœlum, & præsertim firmamentum: in quo, ob orbium multitudinem, stellarumque conditiones varias, nedum adamantis soliditas reperitur: verum insuper inueniuntur alia, ac eminentiores materiae conditiones. Stamen est cœli fœcunditas: cum qua mox corporea rerum vita, ob distantiam à cœlo, ob tenuemque virtutis participationem, fluxilemque conditionem, fragili, tenuisque filo dicitur alligata. Filia animæ mundi, explentes mœnra fati, tres sunt: Clotho, Lachesis, Atropos: æquali inuicem interuallo in throno sedentes, vestibus albis induta, capite

coro

coronatæ, & ad Syrenarum Harmoniam canentes: quarum Lachesis, præterita; Clotho, præsentia; Atropos, futura irremeabilia canit. Clotho vnà cum matre, intermissione quadâ temporis, dextra manu tangens externam fusi circumferentiam, illum circumducit: Atropos sinistra tangens internam circumferentiam, id ipsam efficit: Lachesis vicissim vtraque manu vtrinque tangit, vt refert Plato in 10. de R. P. Quibus vulgaribus velaminibus latentia, & præclara mylteria elegantissimè circumtegentur. Sunt tres istæ filiæ, non firmamentum, Saturnus, & aggregatum ex reliquis Planetis, vt in 12. de Legibus censuit Ficinus; cum enim mater non sit corpus, neque etiam nomine filiarum corpora intelligere debemus: sed potius sunt tres vires, vel tria munera animæ mundi, vel ipsamet anima ad tria relata. Iurè dicuntur tres: nam cuncta ternario, quasi initio, medio, & fine; vel essentia, potentia, & actione perficiuntur. Insuper sunt tres, quoniam anima mundi, ea, quæ à mente in æuo, & supra tempus collocata recipit; in tria mox tempora distribuit, in præteritum, præsens, & futurum; quibus mobilia subiiciuntur. Prætereà dicuntur tres; quoniam anima mundi, in sui muneris functione ternario vtitur: nam ea, vt media, aliunde recipit; mox recepta in se continet; tertio in alia vitæ sortes diffundit. Prætereà, dum etiam consideratur anima, vt aliis varias vitæ condiciones impartitur, ter-

nario utitur; quatenus cætera recipiunt ab ea suæ vitæ initium, medium, & finem. Præterea consideratur anima mûdi, ut rationibus, quasi feminibus grauida; ut pariens, ut parta seruans; suoque fine terminâs, & absoluens. Demum ternario utitur; quatenus disponit, quæ semper, quæ rarò, & quæ frequenter eueniunt. Iure itaque filia eius tres sunt dictæ. De quibus loquens ter maximus Mercurius in Asclepio inquit; Fatum tribus constare, Imarmene, quæ rerum omnium parit initia; Necessitate, quæ initia ad progressum cogit; demum Ordine, id est dispositione temporis. Per has itaque Parcas indumentis albis, hoc est, cõditionibus inuiolabilibus indutas; quæcunque in Ideis, quasi in Glomo sunt inuoluta, euoluuntur, & explicantur in corpora. Hæc de Parcis explicata, consentanea sunt principiis Academicorum: ex opinione Aristotelis, secus esset dicendum. Quæ enim Platonici ad mundi animam, eiusque vires referunt; Peripatetici, vel ad Deum, vel ad naturâ sub Deo ordinatam, esse referenda existimant.

De Animis Sphærarum.

CAP. VIII.

Animam mundi, veluti ducem, insequuntur duodecim animæ duodecim sphærarum mundi; octo scilicet cœlestium orbium, & quatuor elemëtorum. Hoc eleganter protulit Plato in Phædro inquit; Magnus utiq; Dux in cœlo Iupiter, citans

citans alatum currū, primus incedit, exornās cuncta, prouideq; disponens. Hunc sequitur Deorū, Dæmonumq; exercitus per vndecim partes ordinatus. Permanet autem Vesta in Deorū æde sola, &c. Hæc Plato. Magnus Dux est anima Mundi. Exercitus vndecim Deorū, sunt vndecim animæ cœlorū, & trium elementorū: & dicuntur exercitus: quoniam eas animas, aliq; deinde Dæmonū, & hominū insequuntur; & aliq; insequuntur alias ratione diuersitatis conditionū, & propensionū. Vesta, quæ in æde Deorum sola permanet, est anima terræ: cum enim cæteræ sphæræ vertantur in orbem, sola terra in suo loco requiescit. Ex his patet decipi eos, qui putarunt per vnā mundi animam omnes cœlos, & elementorū sphæras vitā recipere; manifestè enim Plato diuersas eorum esse animas affirmat: neq; etiam est rationi cōsentaneum, vt anima vna, tot distincta corpora, motibus adeò diuersis, tamq; diuersa velocitate moueat. Sic ex octo sphærarum animis, & ex anima mundi, chorus nouem Musarum confurgit. Et hæ sunt Syrenæ, cum quibus recinunt Parcæ, & ad quarum harmonicos cantus sua munera dicuntur obire; quatenus certis numeris, cum lætitia, per commensuratos cœli motus, cuncta perficiunt: est enim cœlū, vt dicebat Pythagoras, Lyra Dei; ad cuius sonum cuncta numerosè saltant, & canūt. Propterea cecinit Orpheus, opificem vniuersa custodire; quia æreos baculos sumens, tympano

tantopere personat, vt Deos omnes ad se conuertat. Et quoniam animæ supra se mentem habent; ideo Apollo, qui Musis præest, est inês animæ mundi. Nonnunquam tamen nomine Apollinis anima Solis denotatur: nam respiciendo ad varia munera, diuersasque proprietates; modò hoc, modò illud dicere valemus; vt etiam nomine Iouis nonnunquam mens prima denotatur, vt dum cecinit Orpheus: Mens idea omnium: nonnunquam anima orbi Iouis destinata: nonnunquam demum anima mundi, vt à Platone in Phædro; dicimus enim Cælum denotare Deum; Saturnû, mentem; Iouem verò, animam mundi. Animæ itaque cælorum vnà cum anima mûdi, chorum Musarum cõstituunt; & sunt nouem Syrenæ: non illæ quidem, quæ humanas aures corporea voluptate demulcentes, nos deuiant à recto cursu; quales sunt Syrenæ numero tres in Mari, quasi in voluptatû materia, & pelago, à Poetis excogitatæ: sed hæ sunt Syrenæ diuinæ, ad conuenientem finem nos inuitantes; quæ per octo tonos, octo sphærarum; & per concentum, qui ex omnibus confurgit, Dei facultatem canunt, & vnà cum cælis enarrant Gloriam Dei.

Propterea cecinit Orpheus:

Tu totum cælum canora cithara temperas.

De

*De Pythagoreo Cæli sono, & animis
Elementorum.*

CAP. IX.

Mirantur nonnulli, quod Platonici Pythagoram sequuti, in cælo sonos, tonos, & harmoniam considerarint. Sed mirari potius nos debemus, quod ipsi adeo mente sint surdi, ut eam purgatis auribus apprimè notam, audire non valuerint: ea enim, non corporis, sed mentis auribus nata est audiri. Nam sonus duplex est: vnus cum strepitu, & violentia iunctus; & hic in cælo non habet locum, à quo abest omnis violentia: alter in sola motuum, & corporum conuenienti ratione, ac proportione collocatus; qui eminentissimè in Cælo reperitur. Hunc viri vulgares, qui ob prauam assuetudinem, & conjunctionem cum terrenis, ad diuina facti sunt surdi, audire non valent: at aures à terrenis foribus purgatæ, supra corporeas assuetudines erectæ, illum solum audiunt, & ad terrena surdæ euadunt. Hunc itaque sonum Plato, Pythagoras, Apollonius Thianeus, ter maximus Mercurius, audierunt, & admirati sunt. Nam viri hi sapientissimi, quibus metaphoræ fuere familiares; ut aures vulgarium demulcerent, & animos sagacium, studiosorumque iuuenum rectè formarent; per vulgarem sonum, vulgaremque harmoniam, sonum internum, harmoniamque in origine, & causa collocatam manifestare voluerunt: quam soli audiunt,

qui auribus mentis vtuntur: de cæteris id verè dici potest; oculos habent, & non vident; aures habent, & non audiunt. Variæ, & omnes præclaræ, in cælo melodiæ inueniuntur; aliæ tamen aliis dulciores, & diuiniore. Nam in eo primò est harmonia in sola anima; ratione compositionis ex principiis eius; & ratione numerorum, quos includit. Secundò in orbe cæli, in quo mira proportione colligatæ inueniuntur conditiones elementorum. Tertio consideratur harmonia diuersorum motuum, cum stellarum, tum orbium: nam motus velociores, sonum indicat acutiorem; tardiores, grauiorem. Harum trium harmoniarum, prima est causa secundæ, secunda tertie. Inuenitur quartò conueniens ratio, aptaque proportio in cælo inter mobile, & motorem. Insuper, inter motores ad inuicem. Præterea, inter magnitudines corporum mobilium inter se. Septimò inter animas, & participatam mentem. Octauò inter aspectus stellarum, luminumque earum inter se. Ac demum inter cælestia corpora, & mundum mortalem. Ex his nouem rationibus, quasi nouem Musis, chorus cælestis Musicæ cõsurgit, gratus Deo, mundoque salutaris; nam ex huiusmodi melodia cõsurgit mortalis mundi moderatio, ac temperamentum. Et quoniam cælo elementa succedunt, quæ mortalis orbis sunt primæ partes, in quibus opera cõspiciuntur vitam præferentia; propterea iure Plato elementa quoque

quoque suam habere animam existimauit. Non enim est rationi consonum, ut vermes, formicæ, & alia consimilia exigua corpora, viuant: Terra autem, & supra terram ordinata elementa, quæ sunt insignes mundi partes, & aliis vitam tribuunt, sint vita penitus destituta. Conspicimus enim per animam terræ viuere lapides, & metalla, quoadiu fuerint cum terra complicata; & elementorum portiones cum suo toto seruari; & ad suum totum, cum fuerint ab eo decisæ, reuerti. In mortalibus animalibus marem à fœmina distingui manifestè conspicimus; in animis elementorum, & cœli, maris & fœminæ vires coniunctæ inueniuntur; & iure quidem: quò enim in gradibus rerum magis ascēdimus, eò maiorem in eis vnionem inuenimus. Dicuntur huiusmodi elementorum animæ, vtriusq; sexus vires includere. Primò, quatenus constant ex anima, & mente: in quo nexu mens marem refert; anima verò fœminam à mente, tanquam à mare, femina recipientem. Insuper, animæ duas dicuntur habere facies, ut dictum est: quarum superna marem, inferna fœminam repræsentat; superna etiam semen habet; inferna emittit, & parit. Hinc patet ratio, cur prisca sapientes Orpheum imitati, vnicuique elemento duas diuinas potètiās, quasi duos Deos, assignarunt; marem vnā, alterā fœminam: ut Terræ Plutonem, & Proserpinam; Aquæ Oceanum, & Thetim; Aeri Iouem, & Iunonē; Igni Phanetam, & Aurorā.

Et quoniam ea duo munera, modo tamen eminentiore, obeunt etiam animæ cœlorum; ideo Orpheus in illis quoque marem, & foeminam consideravit; & singulis cœlorum Sphæris Deum, & Deam præesse cecinit; in quibus tamen hæc inveniuntur cum minori distinctione. Constat itaque, de his quid sentiat Plato. At perpendamus, in quo Arist. ab eo dissentiat; & an valeat conciliari cum eo. Nam primò dissentire videtur; quoniam Plato octo sphæris cœli, octo præesse animas affirmat; Aristoteles verò in 12. Metaph. in cœlo, non octo, sed plusquam quinquaginta numeravit intelligentias, proportionem respondentem animis à Platone excogitatis. Sed hac de re leuis est altercatio; quoniam Aristoteles non ad octo sphæras, sed ad singulos orbes respexit; Plato verò non diuisim ad orbes singulos, sed ad præcipuas sphæras ex eis conflatas respexit. Hinc Plato non dixit absolutè, animas esse octo; sed tot esse animas duces, sub quibus aliæ reperiuntur; adeò, quòd non aduersatur Platoni Aristoteles, dum longè plures asserit esse cœlorum intelligentias. In hoc potiùs dissentiunt, quia Plato stellis distinctas animas conuenire censuit; quod non existimauit Aristoteles. Insuper re vera maximè de alio dissentiunt; quatenus censuit Plato elementa esse anima prædita: Aristoteles, cum in primo de anima propè calcem cumulatè; tum in 2. libro eam sententiam reiecit; & elementa ca-
rere

tere anima affirmavit. Simplicius suo more
nititur in lib. de Anima Aristotelem cum Pla-
tone conciliare, & nititur ostendere ex opi-
nionem Aristotelis elementa esse animata; & in
libro de Cœlo carpit Alexandrum, qui cum
Aristotele ea carere anima affirmavit. Sed
quàm rectè sentit Alexander, tam longè Sim-
plicius recessit à vero; manifestissimè senten-
tiam Aristotelis pervertit, qui ubique ne-
gavit, nullibi indicavit elementis a-
nimam convenire; adeò, ut sit
superuacaneum in eius
sententiæ compro-
batione im-
morari.

FINIS LIBRI QUINTI.

N

